

Мартиненко В. О. – голова Громадської спілки «Центр запобігання та протидії корупції», голова Громадської ради при МВС України

АСПЕКТИ СПІВВІДНОШЕННЯ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА КОРУПЦІЇ

Тіньова економіка і корупція нероздільні. Матеріальний ефект від корупції є частиною тіньової економіки. Тіньова економіка породжує корупцію, а корупція – тіньову економіку.

Їх взаємозв'язок можна розділити на декілька ключових аспектів.

По-перше, тіньова економіка може існувати і розвиватися лише в умовах корумпованості всіх гілок влади.

По-друге, корупція змушує тіньову економіку залишатися в тіні і вести нелегальний бізнес.

По-третє, тіньова економіка створює фінансову основу корупції, а корупція підтримує фінансову основу тіньової економіки.

По-четверте, корупція стимулює створення основи для формування нових сфер тіньової економіки.

П'яте, тіньова економіка формує корупційні взаємовідносини в усіх сферах, що безпосередньо впливають на її процвітання.

Поняттям «тіньова економіка» тлумачать як господарську діяльність фізичних і юридичних осіб, яку здійснюють поза межами державного контролю, а отже, вона не відображена в офіційній статистиці. Тобто це вся діяльність, яку не враховує бухгалтерський облік. Тіньова економіка охоплює декілька видів. Скрита тіньова економіка – це законодавчо дозволена, але офіційно не облікована діяльність в межах формалізованих структур і процедур. Це так звана тіньова діяльність керівного персоналу організацій. Неформальна тіньова економіка – це законодавчо дозволена, але не облікована діяльність неформальних структур чи діяльність поза формалізованими взаємовідносинами і процедурами, що переважно властива малому бізнесу. Нелегальна тіньова економіка – це законодавчо заборонена скрита діяльність чи та, на яку немає обов'язково необхідного дозволу. До цього виду належить протиправна чи кримінальна діяльність.

Таким чином, тіньова економіка – це складний комплекс різних видів економічної діяльності, основними ознаками яких є вихід за межі чинного законодавства.

Тіньова економіка – це завжди негативне соціально-економічне явище. Воно є базою для виникнення і розвитку організованої злочинності, що стримує розвиток відкритої економіки і породжує корупцію у всіх сферах, до яких має відношення.

Серед причин корупції варто визначити такі:

- економічні – низька заробітна плата чиновників, наявність у них повноважень, використовуючи які вони можуть впливати на процеси в суспільстві;

- інституційні – високий рівень закритості в роботі державних відомств, відсутність прозорості, громіздкість і заплутаність звітності;

- соціальні – недостатня інформованість та самоосвіта, небажання нести відповідальність і перекладання її на чиновників, небажання брати участь у формуванні державної політики тощо.

Значною мірою поширення тіньової економіки пов'язано з об'єктивною реакцією підприємств і населення на нездатність держави ефективно управляти економічними процесами. Існування настільки величезного тіньового сектору є неможливим без потужної підтримки і прикриття сформованої в державі системи корупційних взаємовідносин.

Перехід легального бізнесу в тінь часто є вимушеною реакцією бізнесу на жорсткі підходи держави щодо ведення діяльності (великі податкові та кредитні ставки, які забирають майже весь дохід і неминуче призводять до банкрутства). З метою запобігання цьому бізнес часто шукає шляхи отримання додаткових доходів у тіні.

Тіньовий бізнес використовує ті самі технології, що і кримінал, а тому за високого рівня тіньової економіки відбувається повне зрощення бізнесу і криміналу. Тіньова економіка в Україні як соціальне явище розвивалася в умовах наявності прогалин у законодавстві, економіці та в фінансово-кредитній сфері. Цьому передувало зростання фінансових можливостей криміналітету, зрощування корумпованих представників різних влад, державного апарату і злочинного світу, які мали спільну мету – надмірне збагачення та отримання влади.